

A bűnösség hermeneutikája

Enesey Diána Dorisz

Előadásomban Søren Kierkegaard bűnösségről alkotott felfogását szeretném körvonalazni. Kierkegaard A szorongás fogalma című írásában hosszasan foglalkozik az eredendő bűnnel, s a szerző teológiai háttérére tekintettel fontos téma is a bűn eredendősége. Ezúttal azonban nem az a kérdés, hogy az eredendő bűnösség miként értelmezhető az emberiségre vetítve, hanem az, hogy az egyes ember hogyan értelmezheti önmagát mint bűnöst, s ez az önértelmezés milyen módon függ össze önmaga mint bűnös választásával. Ennek bemutatásához elsősorban A szorongás fogalma, A halálos betegség és a Vagy-vagy című írások szolgálnak forrásul. Kiindulási pontunk A szorongás fogalmában olvasható lényegi megállapítás, mely szerint a bűn megmagyarázására és a bűnösség értelmezésére egyetlen tudomány sem lehet képes, a bűn világba kerülését és eredendőségét csakis önmagából értheti meg az egyes ember. Itt rá kell kérdeznünk a teológia szerepére, illetve státuszára. A bűn transzcendenciaként tárul elénk, amely „belép az egyesbe mint egyesbe”. Hogyan értelmezhetjük itt a transzcendencia megjelenését? Milyen szerepet játszik a transzcendencia a megértésben és a választásban?

Mindenekelőtt érdekes és fontos azt megfigyelni, hogy miként kerül át a bűnösség hangsúlya a történetiség horizontjáról az egyes ember életébe, a bűnösség ugyanis nem meríthető ki „mennyiségi meghatározásokban”. Az egyes emberre vonatkoztatott bűnösség csakis minőségileg írható le, ugyanis az egyes ember az ártatlanság állapotát „minőségi ugrás” révén veszíti el. Az eredendő bűn tételezett minden ember esetében, ám A szorongás fogalma nem ad feleletet keletkezésének kérdésére, a szorongással hozza összefüggésbe, de nem teszi azzal egyenlővé. Az itt fellépő horizontváltásnak nagy jelentőséget kell tulajdonítanunk, kiváltképp a probléma időfelfogás felőli megközelítésében, ugyanis – miként azt A szorongás fogalma elénk tárja – a bűn időbeliséget konstituál, az időbeliség kezdetét jelöli, vagyis a történetiség meghatározó, kiinduló mozzanatát. Ha az időbeliséghez kötődik a bűn, miként írható le az egyes ember végessége felől szemlélve? Hogyan kapcsolódik össze az egyes ember időbelisége a történetiséggel a bűn szempontjából, ha a minőségi meghatározást kell szem előtt tartanunk? Értelmezhetjük-e itt is kiindulási pontként? Milyen módon vonatkozhat a múltra, a jelenre és a jövőre?

Ám az, hogy a bűnösséget az egyénnek tulajdonítjuk, még önmagában nem implicálja a megértés fontosságát, s az önmaga mint bűnös választását – amely választás a Vagy-vagy soraiban nagy hangsúlyt kap – végképp nem vonja maga után. Azt kell fürkésznünk, hogy miképp válhat egyáltalán értelmezés tárgyává az egyes ember számára önnön bűnössége. Kierkegaard írásai nyomán bizonyos, hogy a bűnösség autentikus értelmezése, sőt már egyáltalán a bűnösség tudata is kapcsolódik az Istennel való viszonyhoz. Ám a bűnnek és a bűnösségnek etikai olvasata is lehet, így kérdésként áll előttünk, hogy a saját bűnösségünkhöz való autentikus viszonyulás melyik stádiumhoz köthető. Itt az etikai és a vallási stádiumokat kell görcső alá vennünk, megvizsgálva, hogy milyen eltéréseket mutat a két stádium bűnértelmezése. Ha pedig kellő alapot találtunk a bűnértelmezés számára, a választás lehetőségeit kell kutatnunk, vagyis azt, hogy miként választhatja az egyes ember önmagát mint

bűnöst. E helyütt az abszolút választás kierkegaard-i fogalmát kell szem előtt tartanunk, ez vezethet ugyanis önmagunk választásához. Az abszolút választás körvonalazásához és kontextusba ágyazásához A halálos betegség című írásban szereplő „Én”-fogalom elengedhetetlen. Hogyan függ össze az abszolút választás a hittel és milyen relációban áll a személyes Isten-viszonnal? Miként léphetünk át az értelmezés problémájáról a választás területére? Mi teszi ezt a választást autentikussá?